

veel afwisseling, een soort kunst dat door een geslaagd mengsel van sentimentaliteit en grofheid, uitnodigt tot identificatie. Vandaar dat de bescheiden toon van neutraliteit, van pluralisme die zij zich als functionaris aanmeten, elk moment kan omslaan in een onomwonden verdediging van de vulgaire smaak, in een agressieve aanval op 'moeilijkdoenerij', 'hermetisme', 'culturelitarisme', enz.

In de jaren dertig was er reeds dat beangstigende fenomeen van een door intellectuelen georchestreerd anti-intellectualisme, het fenomeen van de universitair opgeleide cultuurproducent die, zijn eruditie beu, plots een knieval doet voor de 'volksziel', voor het *gesundes Volksempfinden*. Tegenwoordig is voor menig intellectueel het ultieme tribunaal dat over de kwaliteit van cultuuruitingen oordeelt de grillige smaak van een gezichtsloze meerderheid.

Als de jaren zestig anti-elitair waren, dan was dat vanuit het ideaal van een maatschappelijk en geestelijk bevrijde consument. Nu bestoekt men het elitarisme vanuit de bestaande smaak. Elke smaak is evenwaardig aan de andere, gewoon omdat hij nu eenmaal voorkomt. Belangrijk is dat de smaak raak is: dat hij 'echt' is, 'recht uit het hart' komt. Zolang men zich niet verveelt, geen leegte voelt, is er niets aan de hand. Als het maar smaakt, als Jan Publiek maar wordt geprikkeld, geschokt, gepakt, gemasseerd.

Sinds de jaren tachtig is het bij steeds meer intellectuelen *bon ton* op te komen voor de televisiecultuur, kitsch, 'camp', of gewoon oppervlakkigheid. Ze vinden de oppervlakkigheid interessanter, spannender, ja 'dieper' dan elke poging tot diepgang. Gedachteloos herhalen ze in koor dat er geen geldige redenen zijn om 'low culture' van 'high culture' te onder-

scheiden. Wie iets anders wil doen dan bestaande smaaktypes bevredigen, wordt beschouwd als elitair, 'oncommunicatief', als iemand die zijn voeling met zijn medemens heeft verloren. Zelf weten 'intellectuelen' zich dan wel op hun manier van de massa te distantiëren: door de ironische of cynische toon waarmee ze het voor die massa opnemen.

Nietzsche zei het reeds: de slaven hebben het gewonnen van de meesters. De meesters zijn de slaven van de slaven geworden. Anders gezegd: degenen die het onbekende zouden moeten verkennen, sloven zich uit om voor het publiek het bekende voor te schotelen, waardoor zij zich al gauw in niets meer van dit publiek onderscheiden.

Stel dat zo een cultuurproducent zich even van het alibi van het publiek ontdoet en tegenover *zichzelf* zijn keuzes verantwoordt? Stel dat hij, *uit respect voor het publiek*, het niet paternalistisch 'geeft wat het wil', maar zich durft bezighouden met wat hij *zelf* eigenlijk wil, en dus met zijn eigen diepe onwetendheid hieromtrent? Ware dit naïef, pretentieuus, elitair...?

Geen serieus mens, zeker niet iemand uit 'het publiek', heeft ooit in ernst geloofd dat de norm in kunst de mening of de smaak van 'het publiek' is. De norm is de niet te normeren moed om zich aan het onbekende te wagen, om af te dalen naar die zone waarin we niet weten wat we willen, maar toch blijven willen, handelen, praten... Het schouwspel dat dit oplevert is meestal niet verheffend en vaak zelfs niet leuk. Niemand kan verzekeren dat Jan Publiek er beter van wordt. Maar heeft wie zich daarom bekommert niet reeds van deze brave Jan een zuigeling gemaakt?